

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2018. gada 2. oktobrī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Aldis Laviņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 136/2018),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 373. panta septītās daļas otro teikumu, „ciktāl tas neparedz tiesas kontroli pār prokurora nolēmuma, ar kuru noraidīta sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, tiesiskumu”, (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam, kā arī spēkā neesošu no Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

2. Kriminālprocesa likuma 373. panta septītās daļas otrais teikums noteic, ka prokurora nolēmums, ar kuru noraidīta vai apmierināta sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, nav pārsūdzams.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;

- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka pret viņu ir ticis izdarīts Krimināllikuma 168. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kurš esot izpaudies kā saskarsmes tiesību ar savu bērnu liegšana, tostarp lietojot vardarbību. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka ar Rīgas rajona prokuratūras prokurora lēmumu ir noraidīta Pieteikuma iesniedzēja sūdzība par Valsts policijas [...] nodaļas inspektora lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu. Pamatojoties uz apstrīdēto normu, šis prokurora lēmums nav pārsūdzams. Tādējādi secināms, ka Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis uz viņam Satversmē noteikto pamattiesību iespējamo aizskārumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav. Ņemot vērā to, ka Rīgas rajona prokuratūras prokurora lēmums nav pārsūdzams, vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai nepastāv.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otro teikumu, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža. Konkrētajā gadījumā termiņš

konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no (datums), kad Rīgas rajona prokuratūras prokurors pieņēma lēmumu, ar kuru noraidīta sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2018. gada 3. septembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtnajā daļā otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas (nevis tās piemērošanas rezultāta) neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

7.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst „Satversmes 1. pantā iekļautajam demokrātiskas un tiesiskas valsts principam”. Tomēr juridiskais pamatojums šādam apgalvojumam pieteikumā nav iekļauts.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma neatbilst arī Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā neparedzot tiesas kontroli pār prokurora lēmumu par izmeklētāja lēmumu atteikties ierosināt kriminālprocesu un tādējādi liedzot Pieteikuma iesniedzējam kā cietušajam tiesības uz taisnīgu tiesu pēc būtības.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. pantam, ir jānoskaidro, vai attiecīgais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai šim ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 17. maija sprieduma lietā Nr. 2009-93-01 12. punktu*). Savukārt, argumentējot apstrīdēto normu neatbilstību samērīguma principam, pieteikuma iesniedzējam jāapsver: 1) vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, tas ir, vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai likumdevēja darbība ir samērīga jeb atbilstoša, tas ir, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto

zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu un 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 12. punktu*).

No pieteikuma izriet uzskats, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu un tam ir leģitīms mērķis. Likumdevēja lietotie līdzekļi esot piemēroti, lai sasniegtu pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi, un nepastāvot saudzējošāki līdzekļi šā mērķa sasniegšanai. Tomēr labums, ko iegūst sabiedrība, neesot lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu, jo noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana sabiedrībai esot svarīgāka nekā tiesas noslodzes samazināšana. Sabiedrības aizsardzība no noziedzīgiem nodarījumiem kā smagākā tiesību pārkāpuma veida esot viena no būtiskākajām valsts funkcijām.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību un lēmumus pieņemošo iestāžu rīcības brīvības apjomu. Procesuālajos likumos noteiktajā kārtībā tiek skatītas atšķirīgas lietas, tiesai vērtējot atšķirīgas tiesiskās attiecības. Tāpat atšķirīgi tiek regulēta iestāžu un tiesu pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtība, kā arī procesuālo attiecību subjektu tiesību apjoms un rīcība (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Satversmes 92. pants negarantē personai tiesības prasīt jebkuru tai svarīgu jautājumu izlemt tiesā, tostarp, lai tiesā varētu pārsūdzēt katru izmeklētāja vai prokurora darbību (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-06-01 14. punktu un 2004. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2004-14-01 8. punktu*). Tas būtu pretrunā ar sabiedrības drošības interesēm un aizskartu citu personu tiesības, tostarp apdraudētu savlaicīgu krimināllietas izmeklēšanas pabeigšanu un izskatīšanu tiesā. No minētā secināms, ka likumdevējs ir tiesīgs noteikt arī atšķirīgu pārsūdzēšanas apjomu un kārtību dažādās kriminālprocesa stadijās pieņemtiem lēmumiem. Konkrētajā situācijā pilnu lēmuma par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu kontroli veic prokurors.

Pieteikumā ir analizētas Kriminālprocesa likuma normas, Latvijas tiesu praksē un tiesību doktrīnā izteiktās atziņas, izklāstīti lietas faktiskie apstākļi, kā arī pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par apstrīdēto normu un Satversmes 92. panta pirmā teikuma saturu. Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka Satversmes 92. pants garantētu ikvienai personai lēmuma, ar kuru noraidīta sūdzība par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, pārsūdzēšanu tiesā šā vārda institucionālajā nozīmē. Tāpat arī pieteikumā nav norādīti juridiski

argumenti Pieteikuma iesniedzēja apgalvojumam, ka „būtu samērīgi, ka cietušajam būtu vismaz tiesības pārsūdzēt tiesnesim prokurora lēmumu par atteikumu ierosināt kriminālprocesu”. Likumdevēja izvēlēta līdzekļa efektivitāte Satversmes 92. panta izpratnē nav atkarīga no tā, vai tas nodrošina Pieteikuma iesniedzējam vēlamo rezultātu.

Šādos apstākļos Pieteikuma iesniedzēja sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 136/2018).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

I. Ziemele